

دانشکده ی ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه ی کارشناسی ارشد در رشته ی فرهنگ و زبانهای باستانی

بررسی متن پهلوی اندرز پوریوتکیشان
(حرف نویسی، آوانویسی، ترجمه، تجزیه و تحلیل
دستوری و اشتقاقی واژه ها و تدوین واژه نامه بسامدی)

به کوشش
نرگس زاهدی

استاد راهنما
دکتر گلنار قلعه خانی

اسفند ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

اظهارنامه

اینجانب نرگس زاهدی دانشجوی رشته فرهنگ و زبان های باستانی دانشکده ادبیات و علوم انسانی اظهار می‌کنم که این پایان نامه حاصل پژوهش خودم بوده و در جاهایی که از منابع دیگران استفاده کرده‌ام، نشانی دقیق و مشخصات کامل آن را نوشته‌ام. همچنین اظهار می‌کنم که تحقیق و موضوع پایان‌نامه‌ام تکراری نیست و تعهد می‌نمایم که بدون مجوز دانشگاه دستاوردهای آن را منتشر ننموده و یا در اختیار غیر قرار ندهم. کلیه حقوق این اثر مطابق با آیین نامه مالکیت معنوی و فکری متعلق به دانشگاه شیراز است.

نام و نام خانوادگی: نرگس زاهدی

تاریخ و امضا:

به نام خدا

بررسی متن پهلوی اندرز پوریوت کیشان - حرف نویسی - آوا نویسی - ترجمه - تجزیه
و تحلیل دستوری و اشتقاقی واژه ها و تدوین واژه نامه بسامدی

به کوشش
نرگس زاهدی

پایان نامه

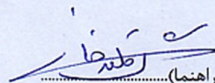
ارائه شده به دانشکده تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از
فعالیت‌های تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

در رشته ی
فرهنگ و زبان های باستانی

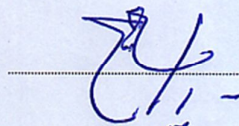
از
دانشگاه شیراز
شیراز

جمهوری اسلامی ایران

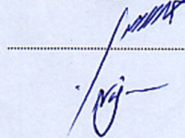
ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: بسیار خوب

دکتر گلنار قلعه خانی، استادیار بخش فرهنگ و زبان های باستانی (استاد راهنما).....

دکتر فرخ حاجیانی، دانشیار بخش زبان های خارجی و زبانشناسی.....

دکتر حسین نجاری، استادیار بخش زبان های خارجی و زبانشناسی.....

بهمن ۱۳۹۱

سپاسگزاری

اکنون که این رساله به پایان رسیده است بر خود فرض می دانم که از استاد بزرگوار و عزیزم سرکار خانم دکتر قلعه خانی قدردانی و تشکر کنم که با راهنمایی دلسوزانه خود مرا در به پایان رساندن این رساله همراهی کردند و همچنین اساتید بزرگوار دیگرم جناب آقای دکتر نجاری و آقای دکتر حاجیانی که با کمک ها و حمایت های خود باعث دلگرمی و راهنمایی ام بوده اند و نیز از پدر و مادر عزیزم که همواره بر کوتاهی و درشتی من قلم عفو کشیده و در تمام مراحل زندگی یار و همراه من بوده اند.

چکیده

بررسی متن پهلوی اندرز پوریوتکیشان (حرف نویسی، آوانویسی، ترجمه، تجزیه و تحلیل دستوری و اشتقاقی واژه ها و تدوین واژه نامه بسامدی)

به کوشش

نرگس زاهدی

اندرزنامه ها بخش مهمی از ادبیات پهلوی هستند که منسوب به بزرگان دینی یا کشوری یا پیشینیان در ادوار مختلف هستند که موضوعات آنها عمدتاً اخلاق دینی و حکمت عملی است. سبک نوشتاری این پندنامه ها متنوع و عمدتاً با حجم کم است و غالباً عامه مردم را مخاطب قرار می دهد. یکی از این اندرزنامه ها اندرز پوریوتکیشان است که نگاشته ی دوران نخستین اسلامی است که به صورت "گزیده" یا منتخبی (čidag) از اندرزهای نخستین آموزگاران دینی زرتشتی در میان کتاب دینکرد سوم بوده و مبتنی بر اصول اولیه اعتقاد دینی زرتشتی است به صورت موجز و آن چه را که بهدین زرتشتی باید پس از بلوغ (۱۵ سالگی) انجام دهد به رشته تحریر کشیده است. هدف از این تحقیق بررسی دقیق تر واژگان و تدوین یک واژه نامه مستقل در خصوص این متن است. سعی بر این است که با تدوین و تهیه واژه نامه ابهام در برخی از واژگان این متن به حداقل کاهش یافته و مشخص و شفاف باشد تا خوانندگانی که ان را مطالعه می کنند بتوانند علاوه بر حرف نویسی و آوانویسی واژگان به نقش دستوری آنها دسترسی داشته باشند. در این رساله ابتدا مقدمه ای در خصوص اندرزنامه های پهلوی آورده شده است و سپس حرف نویسی و آوانویسی و ترجمه کاملی از متن بر اساس منابع جدید انجام شده است و در نهایت به واژه نامه کاملی از کلمات به همراه تجزیه و تحلیل و نکات دستوری آن و ریشه شناسی واژگان متن پرداخته شده است. امید است که علاقمندان به خواندن کتب پهلوی بتوانند از آن بهره لازم را ببرند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: مقدمه	
۴	۱-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۴	۱-۲- هدف تحقیق.....
۵	۱-۳- مروری بر تحقیقات انجام شده.....
۶	۱-۴- روش تحقیق.....
فصل دوم: معرفی متن	
۸	۲-۱- محتوای متن.....
۱۰	۲-۲- سبک نگارش متن.....
۱۱	۲-۳- نسخه ها.....
۱۱	۲-۴- توضیح برخی مسایل دستوری متن بر پایه بسامد کاربرد وندها.....
۱۱	۱-۲-۴- پیشنود ها.....
۱۲	۲-۴-۲- ساختار افعال مجهول، سببی و جعلی، ماضی متعدی (ارگاتیو).....
۱۴	۲-۴-۳- اسم.....
۱۶	فصل سوم: حرف نوشت، آوانوشت و ترجمه متن.....
۳۷	فصل چهارم: بررسی واژگان.....

فصل پنجم: نتیجه گیری

۱-۵- نتیجه ۱۹۶

فهرست منابع

منابع فارسی ۲۰۰

منابع غیر فارسی ۲۰۲

پیوست

یادداشت ها ۲۰۴

فصل اول

مقدمه

اندرز گفتاری حکیمانه است که از سوی آنان که دارای تجربه، خرد و بینش بیشتری هستند به افراد، گروهها و نسلهای پسین منتقل می شود. در ایران پیش از اسلام، تا مدتی دراز، پندها و نصایح به صورت سینه به سینه نقل می شده است تا زمانی که به صورت سنت نوشتاری درآمد و اندرزنامه های متنوعی با خصایص مختلف ادبی عمدتاً با بنیاد اخلاقی به وجود آمدند. با این که اندرزها بیشتر صبغه اخلاقی دارند، اما می توان مضامین دیگری چون آموزه های مربوط به منصب و مشاغل و امثال آنها را هم در آنها یافت. (مزدآپور، ۱۳۸۶: ۱۳). تاثیرپذیری اندرزهای ایرانی از فرهنگ های دیگر انکارناپذیر است و می توان بخش هایی از افکار و ادبیات ملل دیگر را در لا به لای این متون دید. برای مثال می توان به الگوی قدیمی نمونه های بین النهرینی در این آثار اشاره نمود. (مزدآپور، ۱۳۸۶: ۱۷). اندرزها یا به صورت پند مستقیم هستند یا به صورت غیر مستقیم و در قالب امثال و حکم و نقل قول از افراد مشهور گذشته. از اصیل ترین اندرزهای مکتوب ایرانی می توان به کتیبه های هخامنشی اشاره کرد که نمونه ای از اندرزهای سیاسی به شمار می روند. (مزدآپور، ۱۳۸۶: ۱۴).

اندرزنامه های پهلوی به عنوان اصلی ترین بخش موجود از اندرزنامه های پیش از اسلام، مرتبط با تعالیم دینی زرتشتی و به زبان پهلوی است. این آثار غالباً به زبان ساده و روان و با جمله های کوتاه، از نوع کلمات قصار نوشته شده است و گاه در آنها از صنایعی چون تشبیه، تمثیل و کنایه استفاده شده است برای شناخت برخی ویژگی های ادبیات پهلوی و اندرزنامه ها (خانلری، ۱۳۷۷: ۲۳) و (بهار، ۱۳۸۲: ۱۴۱).

بسیاری از این متون در استدلال و بحث، ضعیف بوده و روش منظمی را در گفتار و یا کلیت خود دنبال نمی کنند. برای اثبات و یا صحت مطالب، بیشتر از اعتبار نام افراد و اشخاص استفاده

می کنند (مزدآپور، ۱۳۸۶: ۱۵). ونیز بیشتر این آثار حتی فاقد عنوان بوده و عنوان های کنونی را کاتبان، نسخه پردازان یا مصححان بنا به موضوع متن بدانها داده اند. (تفضلی، ۱۳۷۵: ۱۸۸-۱۹۰). بسیاری از بخش های متون اندرزی نواز طریق ترجمه و نسخه برداری به دوره اسلامی رسیده اند و یا بخش هایی جدید به نام های افراد مورد ارجاع در دوران های قبل منسوب شده اند (تفضلی، ۱۳۷۵: ۱۸۱). می توان گفت با وجود انتقال و یا ابقای چنین آثاری، بیشتر اندرزی های دوره ی پیش از اسلام را می توان در آثار دوره ی اسلامی یافت .

مفصل ترین و بزرگ ترین اندرزنامه پهلوی کتاب ششم دینکرد است که در آن موضوعات بیشتر با تکیه بر اندیشه و تفکر مذهبی است. از دیگر اندرزنامه های مشابه می توان از اندرزهای آذرباد مهر سپندان پندنامه بزرگمهر، از بزرگمهر بختگان . اندرز اوشنردانا، اندرز خسرو قبادان اندرز بهزاد فرخ اندرز دانایان به مزدیسنان، خیم و خرد فرخ مرد، پنج خیم روحانیان، داوری خرسندی، خویشکاری ریدکان و چندین اثر دیگر یاد کرد. (تفضلی، ۱۳۷۵: ۱۸۰)، (آموزگار-تفضلی، ۱۳۸۰: ۳۵-۳۷) یکی از این اندرزنامه ها گزیده اندرز پوریوتکیشان (نخستین پیروان زرتشت و آموزگاران دینی) است که به پندنامه زرتشت (پسر آذرباد مهر اسپندان) معروف است. (آموزگار-تفضلی، ۱۳۸۰: ۷۷-۳۵)، (شکی، ۵۵۹-۵۶۰: ۱۹۹۱) این متن را می توان هم به لحاظ ادبی و هم محتوا و نیز دستوری به عنوان نمونه خوبی از متون پهلوی اندرزی بررسی و تحلیل نمود، چرا که دارای بسیاری از خصایل نوشتاری این دوران است و نیز منتقل کننده ی باورها ی دینی و اجتماعی و اصول اعتقادی چون باور به دو برانگیزاننده نیکی و بدی است. این متن بیان کننده اعتقادات بنیادین نخستین گروندگان به دین زرتشتی ساسانی است و به پندنامه زرتشت نیز معروف است. (عریان، ۱۹: ۱۳۸۲).

محتوای این متن اصول و عقاید دینی است که بر هر فرد ۱۵ ساله زردشتی واجب است که آنها را بدانند و انجام دهد. (تفضلی، ۱۳۷۵: ۱۸۸). ازدواج کردن، سه بار در روز به آتشکده رفتن، کشاورزی کردن، دامداری کردن، شبانه روز را به سه بخش عبادت، کار و کوشش، آرامش تقسیم کردن، نیاززدن پدر و مادر، اعتقاد به دنیای پس از مرگ، گذر از پل چینود= (صراط)، آمدن سوشیانس (= موعد زردشتیان) و رستاخیز. (تفضلی، ۱۳۷۵: ۱۸۸-۱۸۹).

در این اندرزنامه علاوه بر نضایح دینی اندرزنامه های عمومی هم آمده است مانند: کوشا بودن در دانش و کسب فرهنگ (بند های ۴۱ و ۴۲)، پرهیز از استهزا (بند ۴۳) و نیاززدن پدر و مادر و

سالار(بند۴۶)متن به صورت یک پرسش(کیستم؟)آغاز شده و سپس بدان و پرسش هایی چند از این دست پاسخ داده شده است. (تفضلی، ۱۳۷۵:۱۸۸) در این متن اندرزاها به صورت پرسش و پاسخ درآمده است. (تفضلی، ۱۳۷۵:۱۷۵).

۱-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق

ادبیات بخش ها و زیر مجموعه های گسترده ای دارد که هر مقوله ی آن سبک و روشمندی خود را دارد و در نوع خود قابل بررسی و تجزیه و تحلیل است. اندرز یا پند که بخش جدانشدنی زندگی روزمره اند در صورت نوشتاری، مسلما با صورت عامیانه و روزمره خود متفاوت است، چرا که صورتی جدی و رسمی و مسلما تا حدی ادیبانه دارد. یکی از این آثار که دارای خصوصیات نسبتا کهن زبان فارسی میانه و خط پهلوی است و نیز منعکس کننده بخشی از افکار و عقاید مذهبی و هنجارهای اجتماعی جامعه زرتشتی آن زمان می باشد، اندرزنامه پوریوتکیشان است که از چندین جهت قابل بررسی است. علاوه بر موارد فوق به لحاظ دستوری متنی است قابل بررسی و تفحص که می توان به کمک آن به پرسش های بسیاری در زمینه تکوین و تغییرات زبانی تا به دوره ی نو تا حدی پاسخ گفت.

۱-۲- هدف تحقیق

بررسی و تحلیل این متن برای دستیابی به دو هدف اصلی سودمند است. نخست: از طریق بررسی اشتقاقی واژگان به کار رفته در این متن، می توان به تغییرات آنها در درازای زمان و تبدیل آنها به شکل حاضر در زبان فارسی دری پی برد و نیز به برخی از واژگان پهلوی که به این زبان نرسیده تا حدی دست یافت. دومین ماحصل تحقیقی این رساله، بررسی دستوری و زبانی یک متن اندرزی به عنوان نمونه ای از متون اندرزی پهلوی است. نحوه ی کار بری برخی ساختارهای

صرفی، نحوی و واژگان و قیاس آنها با ساختارهای مشابه فارسی دری، می تواند نه تنها سیر تحول زبان پهلوی را نشان دهد، که می تواند به پررنگ شدن بخش هایی که امروزه کم کاربرد شده و جایگزین مناسبی ندارند کمک شایانی نماید. بررسی این متن به لحاظ پی بردن به وظایف یک زردشتی عصر ساسانی حائز اهمیت است

۳-۱- مروری بر تحقیقات انجام شده

متون اندرزی پهلوی در منابع فارسی و غیر فارسی بیشتر به دو صورت موضوعی، مورد توجه قرار می گیرند: برای بررسی از نظر محتوا و مفهوم ترجمه می شوند یا از بعد صرفی و نحوی. گاه این بررسی ها به صورت جداگانه است. گزیده اندرز پوریوتکیشان را جدا از باز نویسی و استنساخ های سنتی، افرادی چون بار نوابی، (۱۳۴۴) ضبط و ترجمه نموده اند که نخستین بار در مجموعه مقالات وی به کوشش محمود طاووسی، (۱۳۵۵) در مجله شماره ۵۵ دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز به چاپ رسید.

این متن نسبت به نسخه اصلی خود آسانا، بخش هایی را محذوف داشته است و در خوانش و ترجمه تفاوت هایی با آن دارد. کار برگردان به فارسی، حرف نویسی و آوانوشت متن راعریان، (۱۳۸۲) با ذکر تفاوت های نسخه ها و تفاوت خوانش ها گردآوری و به چاپ رسانده است.

به لحاظ تشریح و معرفی متن می توان به مجموعه مقالات شکی، (۱۹۹۱) در دانشنامه ی ایرانیکا اشاره کرد. از بعد موضوعی این اثر در بخش پند و اندرز دایره المعارف بزرگ اسلامی معرفی شده است. مزداپور، (۱۳۸۶) در آثار خود به موضوع این اندرزنامه اشاره کرده است. و تفضلی، (۱۳۷۵) در یکی از آثار خود به طور مختصر به موضوع این اندرزنامه اشاره کرده است. در توضیح دستور زبان پهلوی و اشتقاقیات واژگان می توان به نوشته های ابوالقاسمی، (۱۳۸۱) اشاره کرد که در آن به تشریح ساخت واژه ها و اجزای آن می پردازد. اثر دیگری از آموزگار، تفضلی، (۱۳۸۰) از منابع مفید در خصوص تشریح قواعد دستوری و ساخت واژی زبان پهلوی است. علاوه بر آن در بخش معرفی آثار اندرزی به متن اندرز پوریو تکیشان اشاره و شرح بسیار مختصری نیز از آن داده شده است و نیز خانلری، (۱۳۷۷) به طور مختصر به معرفی آثار پهلوی و شرح تحول زبان

پرداخته است. در خصوص معنای واژگان این متن می توان به دو اثر شاخص مکنزی، (۱۳۷۳) و اثر دو جلدی نیبرگ، (۲۰۰۳) اشاره کرد. در کتاب حسندوست، (۱۳۸۳) نیز به لحاظ واژی و ریشه شناسی واژه تا حرف "ت" فارسی مفید و مورد استفاده است. در بررسی دستوری افعال پهلوی نیز منصوری، (۱۳۸۴) کار مفیدی ارائه داده است. اثر دیگری از آثار مزداپور، (۱۳۹۰) به لحاظ بررسی تحولات و تغییر ساخت های واژی و دستوری کاری مفید است. به لحاظ شناخت ریشه های اوستایی واژگان، افرادی چون هورن، (۱۹۷۴) هنینگ، (۱۹۳۴) گیلن، (۱۹۶۶) آثار با ارزشی را ارائه داده اند و نیز در شناخت و بررسی ریشه باستانی و اوستایی واژگان افرادی چون بارتولومه، (۱۹۶۱) چئونگ، (۲۰۰۷) کلنز، (۱۹۹۵) کنت، (۱۹۵۳) و به لحاظ یافتن و معادل پازند واژه نیبرگ (۲۰۰۷) اثر با ارزش و قابل استفاده ای ارائه نموده است.

۴-۱- روش تحقیق

روش کار به صورت کتابخانه ای است. ترجمه متن بر اساس مقایسه ترجمه های موجود از متن و گزینش ترجمه ای گویاتر با ذکر توضیحات در درون متن و پانویس ها انجام شده است. پس از ترجمه متن جدولی ارایه شده که در آن تک تک واژه ها از نظر معنایی و دستوری بررسی شده اند. در این جدول واژه ها بارعایت کردن حروف الفبا، از نظر دستوری، معنایی و شماره بندهایی که واژه در آنها قید شده جای گرفته اند. در نگارش ریشه شناسی واژگان، ابتدا نوشتن خود واژه در فارسی میانه، سپس نوع کلام، معنای آن بر مبنای آن چه مکنزی داده است و سپس مقایسه آوانوشت واژه با داده ی نیبرگ آورده شده است. درباره برخی واژگان، گاه معنی یا برابری در یکی یا هر دو منبع کتاب های نیبرگ و مکنزی داده نشده است. در این موارد با توجه به برابر نهاد برای هر واژه و نیز نظر مترجمان این متن چون وهمن، نوابی و عریان، ترجمه ای در نظر گرفته شده است.

فصل دوم

معرفی متن

۱-۲- محتوای متن

اندرزنامه‌ها در زمره ادبیات شفاهی به شمار می‌آیند، که با کمی تغییرات از نسلی به نسل دیگر انتقال یافته‌اند. به همین دلیل تعیین مؤلف و تاریخ تألیف برای این آثار کاری دشوار و محال است. تفضلی، (۱۳۷۵: ۱۸). اجرای درست آداب و رسوم دینی، شیوه مملکت‌داری، راستگویی و درست‌کرداری و در نهایت روشهای درست زندگی از جمله پندهای اندرزنامه‌هاست. این متون به موبدان، وزیران و شهریاران ساسانی منسوب شده است. اندرزنامه‌ها از لحاظ دستوری دارای سبکی روان و ساده با جملاتی کوتاه و روشن هستند. مهم‌ترین این آثار عبارتند از: اندرز آذر باد مهر اسپندان، یادگار بزرگمهر، اندرز اوشنر دانا، اندرز پوریوتکیشان و... محتوای اندرزنامه‌ها بیشتر به صورت پرسش و پاسخ است که در آن پندها به صورت پاسخ به پرسشها آورده شده است مانند متن اندرزی یادگار بزرگمهر تفضلی، (۱۳۷۵: ۱۸۸-۱۸۹) گاهی صورت دینی و مذهبی دارند، مانند اندرز پوریوتکیشان. این اندرزنامه بر پایه دین و اعتقاد به آن شکل گرفته و بیان‌کننده اعتقادات بنیادین نخستین گروندگان به دین زردشتی ساسانی است. این اندرزنامه در برخی متون به پندنامه زرتشت نیز معروف است. پوریوتکیشان در لغت به معنی نخستین دینداران است. در این متن اصول و قوانین دین زرتشت به نقل از پوریوتکیشان آمده است. در این اندرزنامه گفته شده که هر فرد زرتشتی که به سن ۱۵ سالگی رسید بر او لازم است که بداند کیست؟ به کجا تعلق دارد؟ از کجا آمده؟ به کجا باز خواهد گشت؟ از کدام پیوند و نژاد است؟ وظیفه‌ی او در این حیات خاکی چیست؟ پاداشش در جهان آسمانی کدام است؟ از آن ایزدان است؟ یا دیوان؟ سود و زیانش در چیست؟ نیز به کارهای نیک در دین زرتشت مانند: دور بودن از اهریمن و بداندیشی، زن گرفتن و پیوند با جهان مادی، آبادانی و کشت زمین و.. اشاره شده است. در بندهای آخر این متن به

مسائل اعتقادی از جمله وجود دنیای پس از مرگ، گذشتن از پل چینود، آمدن سوشیانس موعود زرتشتیان و وجود روز رستاخیز پرداخته شده است. این اندرزنامه اگر چه از نوع دینی است اما پندها و نصایح عمومی هم در آن دیده می شود مانند: کوشا بودن در کسب فرهنگ، پرهیز از استهزاء، نیاززدن پدر و مادر و سالار و.. (آموزگار، تفضلی، ۱۳۸۰: ۱۸۸-۱۸۹). این اندرزنامه به زبانهای فارسی نو، انگلیسی، فرانسه، آلمانی و گجراتی ترجمه و چاپ شده است. این پندنامه ابتدا با یک پرسش در باب تبیین اصولی ترین اعتقاد یک بهدین آغاز می شود (آموزگار، تفضلی، ۱۳۸۰: ۱۸۸-۱۸۹). و می کوشد به پیوستاری اعتقاد به آفریدگاری اوهرمزد جهان هستی مند را و پرهیز از باور به اهریمن بد منش و زیانکار و الزام عملی به چنین باور و پرهیزی بپردازد و سپس دامنه گفتار را به مسائل دیگری می کشاند. متن با گونه ای پرسش و پاسخ آغاز می شود. درباره نگرش دین زرتشتی به بن آغاز آفرینش و طرح مسأله آفرینش چمان که گفته شد، کیستی فرد و پیدایی هستی و خود او. بندهای نخستین اعلام می دارند که گزینش درست بر پایه خرد، نفی اهریمن و گروهش به اورمزد و آفرینش نیک وی و روشنی است. این الزام به اعتقاد به چنین باوری در اصل آفرینش و اعتراف بدان در متن هایی نسبتا بلندتر از بندهای پیشین خود تا پایان بند چهارم ادامه می یابد. در بندهایی که در پی می آید، پندهایی مربوط به زندگی روزمره و روش به زیستن چون مشاوره با خردمندان، در سه بهر از روز به آتشکده شدن و نیایش کردن، پرورش فرزند، کشت و کار، پرهیزمندی از ناشایست ها و... دیده می شود (آموزگار تفضلی، ۱۳۸۰: ۱۸۸). چنین مسائلی البته تنها در این متن ذکر نشده اند. گر چه برای اندرزنامه های پهلوی نمی توان قالبی یکدست متصور شد، اما از نظر محتوا و بحث می توان شباهاتی فراوان در آنها یافت. مطالب آمده در این متن به مانند چندین اثر دیگر پهلوی، از شهرت نام و نام هایی برخوردار شده است. سپس با به میان کشاندن اصول نخستین دینی، مخاطب بهدین را در حیطه تقدس مذهبی تحت تاثیر خود نگه داشته و اصول دینی یا دنیوی را بدو گوشزد می کند.

نگارش متن به صورت موجود مربوط به پس از دوره ساسانیان است که در میان کتاب دینکرد سوم گنجانده شده است.

۲-۲- سبک نگارش متن

این متن که پس از دوره ساسانیان نوشته شده است و به غلط به نام "پندنامه زرتشت" پسر آذرباد مراسپندان موسوم شده است، دارای ۶۸ بند بوده که اندازه بندها برابر نیست. کلیت متن نثر روانی دارد. اما برخی بندها دارای ابهام و به دشواری قابل فهم است. برای مثال در بند چهارم *har mardōm* در معنی شمار و جنس ابهام وجود دارد. اینک "آیا" هر "به صورت مفرد ترجمه شود صحیح تر است؟ یا با موصوف خود، هماهنگ و به صورت جمع "همه" معنی گردد؟ "مردم" معنی شخص دارد؟ یا معنای امروزی خود را؟ یا در بند ۵۵ عبارت *tan [ī] ošōmand* *ruwān wēn* ابهام وجود دارد. متن از بندهای بلند و پیچیده (تا بند سوم) کم کم رو به سادگی می نهد و جملات کوتاه می شوند. واپسین بندها رو به دشواری نهاده و بلندتر می گردند و در بعضی قسمت ها نیز دیدی کلی تر و معانی فرافردی را ارائه می کند. زبان متن در بیشتر جاها گویا و ساده است مگر در برخی قسمت ها که بسیار ابهام برانگیز و پیچیده است (شکی، ۱۹۹۱: ۲۳) در ساخت دستوری واژگان سعی شده که از وندها برای ساخت کلمات جدید استفاده شود. برای مثال، در این متن پسوند اسم مصدر ساز *išn* و پسوند اسم معنا ساز *ih* به کرات به کار رفته اند. مثلاً واژه *zīwišnīh* یا *margīh* که دارای پسوند اسم نفی ساز پس از اسم *marg* هست. افعال هنوز به صورت افعال مرکب و با صورت فارسی نو فاصله دارند. برای مثال فعل های مجهول، سببی، یا افزونه ی جعلی ساز در افعال *mehēnīdan*، *murnjēnīdan* (بند 12)، *widārdan*، *kunīhēd* در فارسی امروز کاربردی نیست، و یا قید هایی که با پسوند *ihā* ساخته شده اند. از خصایص متن های پهلوی هستند که در این متن نیز دیده می شوند و پس از این به برخی آنها اشاره خواهد شد.

۲-۲-۲- نسخه ها

این متن را جاماسپ آسانا با نمونه های دستنویس آن (*Pahlavi Texts I*, pp. 41-50, 4-5); گرد آورده است و الکساندر فریمان تصحیح و به آلمانی ترجمه نموده است. سپس کانگا آن را به انگلیسی برگردانده و واژه نامه تنظیم نموده است. و بعد از آن نیبرگ (*I*, pp. 62-67) واژه نامه و دستورنامه در خصوص این متن تهیه کرده است. افراد دیگری که روی این متن و متون مشابه اندرزی کار کرده اند در بخش پیشینه تحقیق ذکر شده اند.

۲-۴- توضیح برخی مسایل دستوری متن بر پایه بسامد کاربرد وندها

۴-۲-۱- پیشوند ها

a-an

این وند در پهلوی بسیار پر کاربرد بوده و نقش منفی ساز دارد. *an* پیشوندی است که قبل از مصوت به کار می رفته است. این وند به مرور زمان مرده به فارسی نرسیده است. در این متن در واژگانی چون *a-wardāg* (بند: 1 ناگردنده)، *a-dādīh* (بند 54 بی دادی، بی شمار (بند 47) *a-mar*، *akanāragīh* بی کرانگی (بند 3) دیده می شود. این وند با *نا/بی* جایگزین در فارسی دری شده است (مزداپور، (169:1390-179)، آموزگار-تفضلی، (84:1380) ابوقاسمی، - 308:1381 (309)

abē

این پیشوند هم معنای منفی دارد. به صورت " بی " به فارسی رسیده است و در متن، در واژه ای چون *abē-gumānīhā*، با بی گمانی (بند 2 و به صورت صفت در چند بند دیگر (به کار رفته است.

pad

این یکی پر بسامد ترین پیشوندها (نیز حرف اضافه ها) در پهلوی است که بسته به کلمه پس از خود در معنی ایجاد تغییر می کند (مزداپور، (169:1390)، آموزگار-تفضلی، (84:1380) این کلمه نقش حرف اضافه را هم دارد و در معانی با، به وسیله، در و ... به کار رفته است.